

Danuta Naruszewicz-Lesiuk

ODRA W 1999 ROKU

Rok 1999 był dla odry rokiem poepidemicznym. Zarejestrowano 99 zachorowań (zapadalność 0,3 na 100 000 mieszkańców), tj. prawie 19. krotnie mniej niż w 1998 r.; stanowiło to też zaledwie 33,5% przypadków zanotowanych w 1997 r. tj. przed wystąpieniem epidemii wyrównawczej (tab. I, ryc. 1.). Takie obniżenie zachorowań i zapadalności było wypadkową spadku liczby zachorowań typowego dla lat poepidemicznych i utrzymywania się od 1991 r. spadkowej tendencji zapadalności na terenie kraju, nie objętym epidemią w 1998 r.

Tab e l a I. Odra w Polsce w latach 1960-1999.

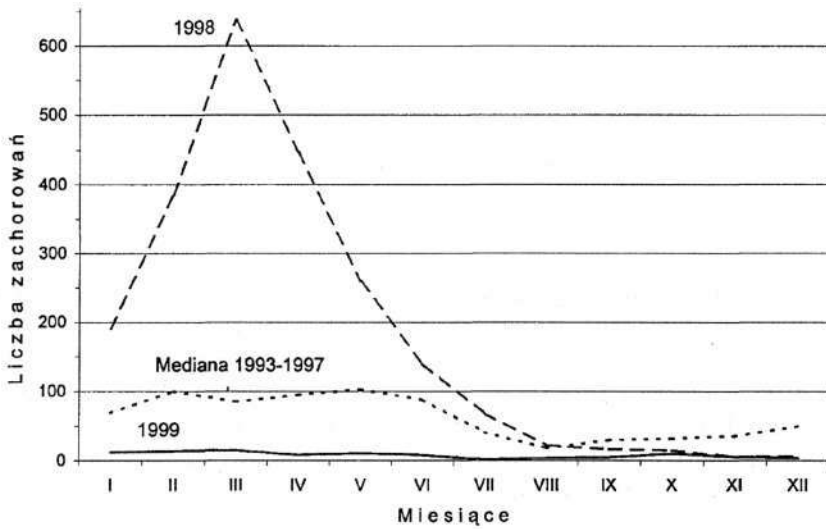
Liczba zachorowań i zgonów, zapadalność i umieralność na 100 000 mieszkańców

Tab l e I. Measles in Poland, 1960-1999.

Number of cases and deaths, incidence and mortality rates per 100 000 population

Rok	Zachorowania	Zgony	Zapadalność na 100 000	Umieralność na 100 000
1960-1964*	124 492	255	406	0,8
1965-1969*	131 432	168	411	0,5
1970-1974*	125 572	94	383	0,3
1975-1979*	84 073	37	240,7	0,11
1980-1984*	24 882	6	69,9	0,02
1985-1989*	6 806	1	18,2	0,003
1990	56 471	12	148,1	0,031
1991	2 419	1	6,3	0,031
1992	3 695	-	9,6	0,003
1993	1 410	-	3,7	-
1994	864	-	2,2	-
1995	752	-	1,9	-
1996	639	-	1,7	-
1997	338	-	0,9	-
1998	2 255	1	5,9	0,003
1999	99	-	0,3	-

Z analizy danych z 16 województw (wg nowego podziału administracyjnego kraju) wynika, że nie zarejestrowano zachorowań na odrę w ciągu całego roku w pięciu województwach (kujawsko-pomorskie, lubelskie, podlaskie, świętokrzyskie i zachodnio-

Ryc. 1. Odra w Polsce w latach 1993-1999.

Liczba zachorowań w miesiącu (wg daty zachorowania)

Fig. 1. Measles in Poland in 1993-1999.

Number of cases by month

Tabela II. Odra w Polsce w latach 1998-1999.

Zachorowania i zapadalność na 100 000 mieszkańców wg województw

Table II. Measles in Poland, 1998-1999.

Number of cases and incidence rates per 100 000 population

Województwo	1998		1999	
	zachorowania	zapadalność	zachorowania	zapadalność
POLSKA	2 255	5,8	99	0,3
1. Dolnośląskie	154	5,2	13	0,4
2. Kujawsko-pomorskie	53	2,5	-	-
3. Lubelskie	133	5,9	-	-
4. Lubuskie	253	24,8	4	0,4
5. Łódzkie	101	3,8	4	0,2
6. Małopolskie	418	13,0	12	0,4
7. Mazowieckie	105	2,1	5	0,1
8. Opolskie	52	4,8	1	0,1
9. Podkarpackie	24	1,1	7	0,3
10. Podlaskie	11	0,9	-	-
11. Pomorskie	123	5,6	6	0,3
12. Śląskie	447	9,1	26	0,5
13. Świętokrzyskie	17	1,3	-	-
14. Warmińsko-mazurskie	46	3,1	4	0,3
15. Wielkopolskie	225	6,7	17	0,5
16. Zachodniopomorskie	93	5,4	-	-

pomorskie), a w czwartym kwartale roku nie zanotowano zachorowań w 10. województwach. Liczba przypadków mieściła się w granicach od 4 do 26. Najwyższa zapadalność 0,5 wystąpiła w woj. woj. śląskim i wielkopolskim i była wyższa od średniej dla kraju zaledwie o 60% (tab. II). W poprzednich latach różnica ta była dużo większa, np. w 1996 r. - 3. krotna (dot. woj. katowickiego) w 1997 r. - 7. krotna (dot. woj. suwalskiego). Największy spadek zachorowań w porównaniu do 1998 r. miał miejsce w woj. lubuskim (62. krotny!) i woj. małopolskim (32. krotny).

Jak wiadomo z ubiegłorocznej Kroniki epidemiologicznej, epidemię odry w 1998 r. spowodował głównie wzrost zachorowań dzieci i młodzieży w wieku 15 lat i więcej - zachorowania te stanowiły około 60% wszystkich zarejestrowanych przypadków.

W 1999 r. zachorowania w tych grupach wieku stanowiły zaledwie 13,1% (tab. III). Spadek zapadalności w porównaniu do sytuacji roku epidemicznego był bardzo gwałtowny - w grupie wieku 15-19 lat 120. krotny! (z 24,5 do 0,2), wśród osób w wieku 20-24 lata ponad 100. krotny (z 11,7 do 0,1); 19. krotnie zmniejszyła się zapadalność dzieci w grupie wieku 0 i 1 r. ż.

Jako rezultat tych przesunięć w 1999 r. najwyższa zapadalność dotyczyła dzieci w wieku 5 lat - 2,3 na 100 000 oraz w wieku 13-24 m. ż. - 2 na 100 000 (tab. III). Zachorowania w obu tych grupach stanowiły 19,2% ogółu przypadków odry.

Tab e l a III. Odra w Polsce w latach 1997-1999.

Zapadalność na 100 000 mieszkańców i odsetki zachorowań wg wieku

Ta b l e III. Measles in Poland, 1997-1999.

Incidence rates per 100 000 population and percentages according to age

Wiek	Zapadalność na 100 000			Częstość względna (odsetki)		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
0-4	3,2	19,4	1,4	21,3	18,7	30,3
0	3,6	24,6	1,3	4,4	4,4	5,1
1	5,2	37,8	2,0	6,5	7,0	8,1
2	2,7	16,0	1,7	3,6	3,0	7,1
3	1,7	10,2	0,7	2,4	2,0	3,0
4	3,0	10,6	1,6	4,4	2,3	7,1
5-9	3,9	10,0	1,6	32,0	11,8	40,4
5	2,1	10,1	2,3	3,3	2,2	11,1
6	6,2	13,4	1,8	9,8	3,1	9,1
7	4,4	10,6	1,9	7,1	2,5	10,1
8	2,7	8,3	0,9	4,4	2,0	5,1
9	4,3	7,6	0,9	7,4	1,9	5,1
10-14	2,2	6,9	0,5	21,3	9,7	16,2
15-19	1,2	24,5	0,2	11,8	36,1	6,1
20-24	1,0	11,7	0,1	8,6	15,9	4,0
25-29	0,3	4,9	0,1	2,1	5,6	2,0
30-34	0,1	1,3	-	0,9	1,5	-
35-39	0,1	0,4	-	0,9	0,5	-
40+	0,0	0,0	0,0	1,2	0,3	1,0

W 1999 r. po raz pierwszy od 1960 r. tj. od kiedy dysponujemy porównywalnymi statystykami, doszło do wyrównania zapadalności w mieście i na wsi i jej wartość odpowiadała średniej zapadalności w kraju - 0,26. W mieście najwyższa zapadalność występowała wśród dzieci 2. i 7. letnich - odpowiednio 2,67 i 2,46, na wsi u dzieci poniżej dwu lat tj. 0 i 1 lat - odpowiednio 2,26 i 2,18 oraz dzieci w wieku 5 lat - 2,29.

W odróżnieniu od lat poprzednich - po raz pierwszy zapadalność kobiet - 0,29 była wyższa niż mężczyzn - 0,22 i dotyczyło to zarówno środowiska miejskiego (0,29 do 0,22) jak i wiejskiego (0,28 do 0,23).

W 1999 r. nie wystąpiły zgony spowodowane przez odrę (tab. I).

Stan zaszczepienia dzieci przeciw odrze w dn. 31 grudnia 1999 r. zestawiono w tabeli IV. Niestety uległ zmniejszeniu odsetek dzieci zaszczepionych w wieku 13-24 m.ż. - wynosił 75,6% i był niższy niż w poprzednich 7 latach tj. od 1992 do 1998 r. włącznie. Odsetek zaszczepionych wahał się w granicach od 64,3 w woj. małopolskim do 87,7 w woj. warmińsko-mazurskim, powyżej 80% zaszczepienia uzyskały ponadto województwa lubelskie - 80,4 i lubuskie - 81,1. Również w niższym odsetku niż np. w latach 1996 i 1997 zaszczepiono dzieci urodzone w 1997 r. - w granicach od 92,4 w woj. małopolskim do 99,5 w woj. warmińsko-mazurskim - średnio w kraju 97% (ryc. 2).

Natomiast uległo dalszej poprawie wykonanie szczepienia przypominającego: drugą dawkę szczepionki otrzymało 79,9% dzieci urodzonych w 1993 r. i 95,6% dzieci urodzonych w 1992 r. Zaszczepione jest od 98,4% do 99,0% dzieci z roczników 1985-1990.

W 1999 r. zapadalność dzieci i młodzieży szczepionych jednokrotnie przeciw odrze była znacznie niższa niż nieszczepionych, a zapadalność dzieci, które otrzymały dwie dawki szczepionki była dużo niższa wśród szczepionych podstawowo (tab. V).

W Polsce w szczepieniach masowych nadal stosowano szczepionkę monowalentną Rouvax, produkcji Pasteur Merieux. Wzrósł znacznie odsetek dzieci, które otrzymały jako szczepienie podstawowe jedną dawkę szczepionki potrójnej: przeciw odrze, różyczce i śwince (MMR) - z 5,5% w 1995 r. i 11,0% w 1996 r. do 16,7% w 1999 r. Największy odsetek dzieci otrzymało podstawowe szczepienie MMR w woj. łódzkim - 24,6, a ponadto w mazowieckim - 23,1 i dolnośląskim - 21,0.

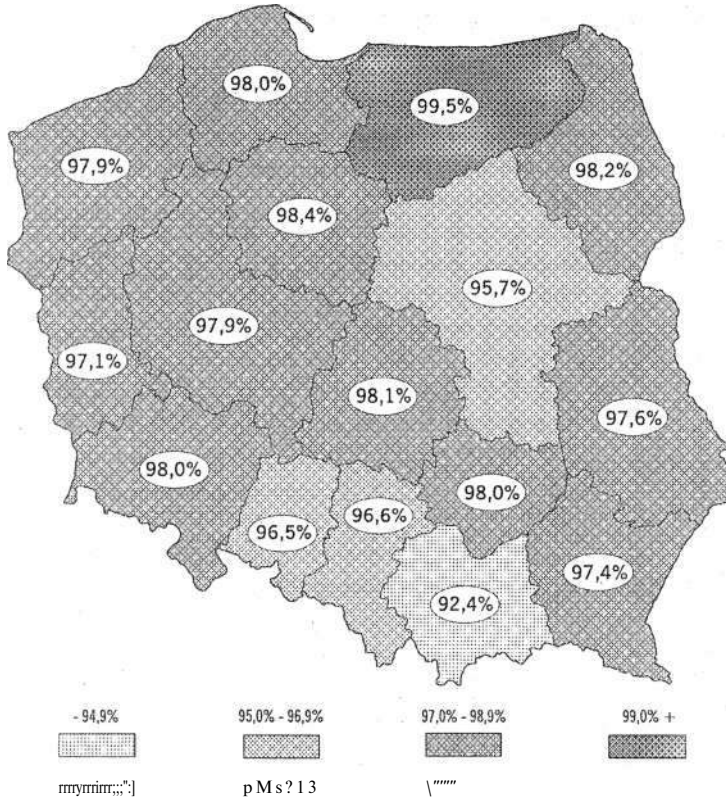
Od 1996 r., zgodnie z poleceniem Departamentu Zdrowia Publicznego MZiOS do Zakładu Epidemiologii nadsyłane są wywiady epidemiologiczne, przeprowadzane z założenia w każdym przypadku podejrzenia o zachorowanie na odrę. Analiza 112 wywiadów, które Zakład Epidemiologii otrzymał w 1999 r. wykazała, że rozpoznano odrę wyłącznie na podstawie obrazu klinicznego u 80 chorych (71,4%) w tym u 2, u których badanie serologiczne wykluczyło aktualne zakażenie wirusem odrzy (brak przeciwciał odrowych w klasie IgM); w 17 (15,2%) przypadkach potwierdzono rozpoznanie badaniem serologicznym, u 10 chorych (8,9%) wynik badania serologicznego nie potwierdził odrzy, a w 5 przypadkach postawiono kliniczne rozpoznanie inne niż odra. Ogółem badania serologiczne wykonano u 27 chorych (24,1%); u 17 chorych (15,2%) potwierdzono rozpoznanie, a u 10 chorych (8,9%) wykluczono.

Odrę rozpoznano klinicznie m. in. u 20 chorych (17,9%) mimo, że temperatura ciała w czasie choroby nie przekroczyła 38°, u 5 chorych (4,5%), u których nie stwierdzono gorączki (tzn. temperatura w normie) oraz u 5 chorych (4,5%), u których brak było wysypki odrowej.

Table IV. Liczba i odsetek dzieci zaszczepionych przeciw odrze w Polsce w latach 1996-1999 wg roku urodzenia (szczepienia podstawowe i przypominające)

Table IV. Number and percentage of children vaccinated against measles in Poland in 1996-1999 according to birth year (primary and boost vaccinations)

Rok urodzenia	Stan na 31.XII.1996 r.		Stan na 31.XII.1997 r.		Stan na 31.XII.1998 r.		Stan na 31.XII.1999 r.	
	liczba	% zaszczep, w roczniku	liczba	% zaszczep, w roczniku	liczba	% zaszczep, w roczniku	liczba	% zaszczep, w roczniku
Szczepienia podstawowe								
1994	443 744	96,7	450 980	98,3	453 760	99,0	451 402	99,3
1995	333 236	77,2	417 743	96,9	424 805	98,6	424 445	99,1
1996	*	*	323 385	77,0	407 107	97,1	411 664	98,7
1997	*	*	*	*	311 117	77,2	389 397	97,0
1998	*	*	*	*	*	*	293 004	75,6
Szczepienia przypominające								
1985	624 882	98,1	627 528	98,4	628 443	98,7	620 292	99,0
1986	587 476	98,0	590 598	98,5	591 927	98,7	585 467	98,9
1987	557 316	97,6	561 528	98,3	563 815	98,6	558 887	98,9
1988	540 095	96,7	547 455	97,9	551 343	98,4	548 931	98,8
1989	506 296	93,6	527 528	97,3	533 253	98,1	531 183	98,6
1990	370 468	69,3	511 948	95,5	525 660	97,7	523 945	98,4
1991	*	*	394 912	75,5	503 343	95,9	508 075	97,8
1992	*	*	*	*	390 719	79,2	470 135	95,6
1993	*	*	*	*	*	*	378 551	79,9

Ryc. 2. Szczepienia przeciw odrze dzieci urodzonych w 1997 r.

Stan w dniu 31.XII.1999 r. (odsetek zaszczepionych)

Fig. 2. Vaccination against measles in children born in 1997.

Coverage on 31 December 1999

Jak wynika z powyższego, nadal znaczna część rozpoznań nie odpowiadała klinicznej definicji odrzy, nie uległo też poprawie potwierdzanie podejrzeń/rozpoznań klinicznych badaniem serologicznym tzn. badaniem obecności przeciwciał odrowych w klasie IgM w okresie od 7 do 45 dni od wystąpienia wysypki. W związku z powyższym, mimo obniżającej się zapadalności na odrę i względnie dobrego wykonawstwa szczepień przeciw odrze, Polska nadal nie spełnia wymagań warunkujących postęp na drodze do eliminacji odrzy w kraju.

Dla przypomnienia podaję, że w krajach bliskich eliminacji odrzy - zgodnie z kryteriami podanymi przez ŚÓZ (The Expanded Programme on Immunization in the European Region: Measles. A strategic framework for the elimination of measles in the European Region. Kopenhaga 1999 - EUR/ICP/CMDS 010105).

- należy w ciągu roku badać laboratoryjnie (wykrywanie przeciwciał odrowych w klasie IgM) co najmniej 1 przypadek podejrzany o odrę na 100 000 mieszkańców tzn. w Polsce ok. 400 przypadków rocznie;
- w okresie ostatnich 5 lat, wśród zbadanych chorych: powinno być mniej niż 10% przypadków potwierdzonej odrzy;

Tabela V. Odra w Polsce w 1999 r.
Zachorowania i zapadalność na 100 000 osób szczepionych i nie szczepionych przeciw odrze wg wieku*

Table V. Measles in Poland in 1999.
Number of cases and incidence rates per 100 000 population among vaccinated and unvaccinated persons, by age

Wiek	Zaszczepieni I dawką			Zaszczepieni II dawką			Nie szczepieni		
	liczba zaszczep.	liczba chorych	zapadal- ność	liczba zaszczep.	liczba chorych	zapadal- ność	liczba zaszczep.	liczba chorych	zapadal- ność
0	*	*	*	*	*	*	366 816	5	1,4
1	293 004	3	1,0	*	*	*	94 400	5	5,3
2	389 397	5	1,3	*	*	*	11 989	1	8,3
3	411 664	3	0,7	*	*	*	5 454	-	-
4	424 445	6	1,4	*	*	*	4 007	1	25,0
5	451 402	9	2,0	*	1	*	3 321	1	30,1
6	93 194	3	3,2	378 551	5	1,3	2 267	-	-
7	19 481	2	10,3	470 135	8	1,7	1 930	-	-
8	9 478	-	-	508 075	4	0,8	1 707	1	58,6
9	6 741	1	14,8	523 945	2	0,4	1 785	1	56,0
10-14	25 159	1	4,0	2844 760	12	0,4	8 699	3	34,5
15-19	1528 148	4	0,3	1664 848	2	0,1	65 155	-	-

* W tabeli pominięto 3 zachorowania, w których nie zebrano informacji o przebytych szczepieniach przeciw odrze

- należy co roku zaszczepić 95% dzieci w wieku do 2 lat, a na żadnym terenie kraju mniej niż 90%;
- lub wykazać badaniem serologicznym, że odsetek dzieci wrażliwych jest nie większy w grupie wieku 1-4 lata niż 15%; 5-9 lat - 10% i 10-14 lat - niż 5%.

D Naruszewicz-Lesiuk

MEASLES IN POLAND IN 1999

SUMMARY

As it is typical for the year after epidemic, in 1999, the number of new cases of measles decreased and incidence was 0,3 per 100 000. No cases of measles were reported in five out of 16 newly formed voivodeships. The highest incidence was in voivodeships dolnośląskie and małopolskie (0,5 per 100 000). Regarding age groups it was highest among 5 years old - 2,3 per 100 000 and among 13-24 months old - 2,0 per 100 000. Cases of older children reflect delay in vaccination.

For another consecutive year the fraction of cases confirmed serologically (assay for IgM) was insufficient (15,2%) and it requires further improvement.

Adres autorki:

Danuta Naruszewicz-Lesiuk
Zakład Epidemiologii Państwowego Zakładu Higieny
ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa